סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא [א] אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר הורה רבי כר"מ והורה רבי כחכמים [ב] הי מינייהו דאחריתא תא שמע דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא ורבי זירא הוו קיימי בשוקא דקיסרי אפתחא דבי מדרשא נפק רבי אמי אשכחינהו אמר להו לאו אמינא לכו בעידן בי מדרשא לא תקימו אבראי דילמא איכא אינש דמיצטרכא ליה שמעתא ואתי לאיטרודי רבי זירא על רבי אבא לא על יתבי וקא מיבעיא להו הי מינייהו אחריתא אמר להו רבי זירא לא שבקתון לי דאישייליה לסבא דילמא שמיע ליה מאבוה ואבוה מיניה דרבי יוחנן דרבי חייא בר אבא כל תלתין יומין קא מהדר תלמודיה קמיה דר' יוחנן מאי הוי עלה תא שמע דשלח רבי אלעזר לגולה הורה רבי כר' מאיר והא כרבנן נמי אורי אלא לאו ש"מ הא דאחריתא ש"מ:

מתני' [א] שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף: **גמ'** ת"ר חיה כל משמע חיה בין מרובה ובין מועטת עוף כל משמע עוף בין מרובה ובין מועט מכאן אמרו שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף שנאמר [1] חיה או עוף אמרו לו הרי הוא אומר [2] כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא מאי קא מהדרי ליה הכי קאמרי ליה רבנן האי או מיבעי ליה לחלק ור' יהודה לחלק מדמו נפקא ורבנן דמו טובא משמע דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא א"ר חנינא מודה היה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מתלמידי דרב [ג] דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא קאי עלייהו רב ייבא סבא אמרו ליה הב ליבריך הדור אמרו ליה הב לישתי אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב [ב] כיון דאמר הב ליבריך איתסר ליה למשתי חמרא הכא נמי כיון דאיטפל ליה לכסוי איחייב ליה לברכה

הכי

ואיתרע ליה רובא. אלמא אמרינן הכי והי"נ למה לי רוב: ומשני **אם אמרו ספק טומאה לטהר.** ע"י חזקה ומיעוט: **יאמרו ספק איסור להתיר.** הילכך אי לאו דרוב מעשיהם מקולקלין דאיכא רובא וחזקה לא היה מתיר לשחוט אחריהם דר"מ חייש למיעוטא ושמא יפה שחטו: **הי מינייהו דאחריתא.** איזו מן ההוראות אחרונה דסמכינן עליה דנימא הדר ביה מקמייתא: **ואתי לאיטרודי.** שמא לא תהא ברור השמועה לאותם שבפנים להשיב לשואל ואם הייתם שם הייתם אומרים אותה: **לא שבקתון דאישייליה.** לא הייתי יודע שהיתה שאלה זו בפנים בעודי אצל רבי אבא והייתי שואלו: **ת"ש דשלח רבי אלעזר.** הוו יודעים שהורה רבי כרבי מאיר והאחרת לא חש להודיעם: **מתני' שחט מאה חיות כו'.** מפרש טעמייהו בברייתא בגמרא: **גמ' כל משמע חיה.** הכל משמע: **בין מרובה.** חיות הרבה: **בין מועטת.** אחת: **חיה או עוף.** הפסיק זה מזה להטעין כסוי לכל אחד ואחד: **מיבעי ליה לחלק.** דאי לאו או הוה אמינא אין צריך כסוי אלא א"כ שחט שניהן: **לענין ברכה.** על השחיטה אין צריך לברך לאחר כסוי: **קאים עלייהו.** משמש בסעודה היה: **הב ליבריך.** מזוג כוס לברכת המזון וחזרו ונמלכו ואמרו מזוג לשתות: **כיון דאמר הב ליבריך.** גליא בדעתיה דגמרה סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאין מצטרפת לסעודה ראשונה: **כיון דאיטפל לכסוי.** הפסקה היא מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה:

מישתא

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. וביבמות בפ' בתרא (דף קיט.) משמע דהוה ליה פלגא ופלגא וטעם דספק טומאה לטהר ואע"פ שבטומאה נמי איכא איסור אם היה תרומה מפרש רבינו חיים משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל גמרינן מסוטה לטהר אפילו ברה"י ואע"ג דליכא חזקה כגון הכא דכי סמכינן מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא וא"ת אמאי קא"ר יוחנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פ.) דלרבנן עשו תינוק כמו שיש בו דעת לישאל והא לרבנן בלאו הכי אתי שפיר דמטעמו דלא חיישי למיעוטא ורובא וחזקה רובא עדיף וי"ל דרוב תינוקות מטפחין לא הוי רוב גמור ומשום דנראה כאילו הוא רוב עשאוהו כמו שיש בו דעת לישאל ולהכי קא"ר יוחנן דאין שורפין עליו תרומה וקדשים ואי הוי רוב גמור אמאי אין שורפין כמו בהנהו דפרק כל היד (נדה דף יח.) דא"ר יוחנן בשלשה דברים הלכו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי לשרוף עליו כו' והתם נמי קאמר אי למעוטי הך דתינוק הא א"ר יוחנן חדא זימנא דאין שורפין עליו תרומה וקדשים והיינו טעמא דהתם הוי רוב גמור וא"ת למה ליה למימר לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה בלא חזקה נמי הוא מטהר דכיון דחייש למיעוטא אם כן הוי ספק ויש לטהר כיון דהוי דבר שאין בו דעת לישאל וליכא למימר אף על גב דהוי ספק מ"מ לא גמרינן מסוטה לטהר אלא בפלגא ופלגא דנהי דמסוטה לא נילף מדרב גידל דדריש (סוטה דף כח.) אשר יגע בכל טמא ודאי טמא הא ספק יאכל ומוקי לה באין בו דעת לישאל וי"ל דבלא חזקה נמי טהור ולא נקט סמוך מיעוטא לחזקה אלא לומר דחזקה לא הויא בהדי רובא דאי הויא בהדי רובא הוי מיעוטא דמיעוטא ולמאי [ד] דפריך לעיל בפ"ק (דף יא) לר"מ דלא חייש למיעוטא אלא מדרבנן להחמיר אתי שפיר דבלא חזקה לא הוה חייש למיעוטא לטהר אבל עם החזקה חייש למיעוטא מן התורה לכך מטהר: [ה](**יאמרו** בספק איסור להתיר). וא"ת בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד:) אסר ר"מ גבינות בית אונייקי ומפרש טעמא בגמ' מפני שרוב עגלים שבאותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא ומאי קושיא אם אין רוב נשחטים א"כ מיעוטא דנשחטים מיעוטא דמיעוטא דאיכא לגבינה חזקת היתר דמסייע לרוב [ו] ומיהו איכא למיפרך מאי איריא רוב אפילו פלגא ופלגא נמי: **לחלק** מדמו נפקא. ואע"ג דבפרק אותו ואת בנו (לעיל דף עט.) מספקא ליה לרבי יהודה אי חוששין לזרע האב או לא הכא דאיצטריך לחלק היינו משום דשמא אין חוששין: **אסור** לכו למישתי. פירש בקונטרס וכן רבינו חננאל אם לא תברכו בורא פרי הגפן אבל על ידי ברכת בורא פרי הגפן שרי למישתי קודם ברכת המזון והשתא מייתי שפיר דכי היכי דהב לן ונבריך הוי גמר וצריך לברך אם רוצה לשתות הכי נמי כסוי הוי גמר וצריך לברך על השחיטה וכן בערבי פסחים (דף קג.) מייתי ראיה מהך עובדא למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא וכן בפרק כל הבשר (לקמן דף קז:) אמרינן דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה אין נראה דצריך לברך בכל פעם בהמ"ז אלא ברכת המוציא ודאי צריך לברך והא דאמר להו רב ייבא אסור לכו למישתי אע"פ שלא היה יודע אם רוצים לברך בורא פרי הגפן מתחלה מכל מקום היה מורה להם שלא יטעו וישתו בלא ברכה והא דאמר בערבי פסחים [ז] דבשלא הניחו זקן או חולה כשהן יושבין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה התם עלה טובה קמ"ל דשמא ישהו הרבה עד שיהו רעבים ושוב לא יוכלו לברך ברכת המזון על אותה סעודה כדאמר בברכות (דף נג:) וכן משמע דלא הויא אלא עלה טובה דאם צריכין לברך ברכת המזון כשילכו א"כ כשיחזרו פשיטא דטעונין ברכה לכתחלה וא"ת דאמרינן בפרק כילד מברכין (שם דף מג.) רבה ורבי זירא אקלעו סליקו תכא מקמייהו אייתו לקמייהו כו' רבה אכל אמר אנא אתכא דריש גלותא קא סמכי ורבי זירא לא אכל והשתא אמאי לא אכל כיון דלא בעי ברכת המזון אלא ברכה שבתחלה וי"ל דבאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה קשה לו ליטול את ידיו ולברך ברכת המוציא והא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד) בעל הבית שהיה אוכל קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר מברך לכתחלה לא לאחר שהפליג קאמר דצריך לברך למפרע כדמשמע לישנא אלא הפליג היינו שקראו להפליג ולילך עמו רחוק ואינו יודע מתי יחזור לכך צריך לברך למפרע קודם שילך שמא ישהה עד שיהא רעב וכן משמע בפרק שלישי (ביומא דף ל.) דאמר דיבר עם חבירו והפליג צריך נטילת ידים משמע אבל בהמ"ז לא צריך אלא נטילה והמוציא ומיירי כשילך לא ידע שיפליג ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסדא דתניא כוותיה בערבי פסחים (דף קג.) דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך אפילו ברכה לכתחלה דלקבעיה קמא הדר והך ברייתא אתיא כרבי יהודה דמצריך שיניחו שם זקן או חולה:

משתא

עין משפט
נר מצוה

כג א מיי' פ"יד מהל' שחיטה הל' ה טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ט [וברב אלפס עוד בפ' ערבי פסחים קנז.]:

כד ב מיי' פ"ד מהל' ברכות הל' ח ועיין בהשגות ובכ"מ סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קעט סעיף א:

◆

שיטה מקובצת

[א] אם אמרו ספק טומאה לטהר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף (כ') [יט] ע"א [ד"ה ר"י]:

◆

רבינו גרשום

שהוא ספק איסור להתיר: הורה רבי כר"מ כו'. לענין אותו ואת בנו כר"מ דמתיר לשחוט אחריהם: הי מינייהו דאחריתא. כלומר איזו הוראה הורה באחרונה: לא שבקיתו לי דאישייליה לסבא. כלומר לר' אבא בריה דר' חייא בר אבא: בין מרובה בין מועטת. כלומר בין [שחט] חיות הרבה בין שחט חיות מעט: או מיבעי לחלק. כלומר חיה או עוף דאמינא עד דשחיט חיה ועוף לא הוה חייב לכסות (בכיסוי) אחא או לחלק: לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת. כלומר אע"ג דא"ר יהודה לענין כיסוי צריך חלוק לענין לברך על השחיטה אינו צריך לחיה ועוף אלא ברכה אחת: ה"נ כיון דאיטפל לה לכיסוי כו'. כלומר דהיכא (אמר) דאע"ג דלענין כסוי צריך חלוק לר' יהודה מ"מ אינו צריך לברך על השחיטה אלא ברכה אחת דאם שחט חיה ואח"כ עוף מיפטר בברכה אחת אמאי כיון דאיטפל ליה לכיסוי דחיה דמי כמי שכיסהו ומפסיק הכיסוי בין ברכה דחיה לברכה דעוף וצריך לברך נמי על העוף קודם שישחוט כדחזינן ברב ייבא סבא:

מסורת הש"ס

[א] יבמות קיט: מנחות כג.; [ב] כריתות לח: ע"ש כריתות כ. ע"ש, [ג] פסחים קג., [ד] נ"ל דפרישים לעיל בפ' קמא יג. ד"ה פסח, [ה] רש"ל מ"ז והד"א הוא ועי' רש"א ומהרש"א, [ו] נ"ל ומיהו לפי מאי דמסיק הכא אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר א"ש בנ"ל ונמחק מ"ש בפנים ומיהו איכא כו'. מהרש"א ועי' רש"ל, [ז] (דף קא:)

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג

2. כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת: ויקרא יז יד

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לחלק וכו' משום דשמא אין חוששין. עי' בנ"ק דף נד ע"א ודף ס ע"א:

◆

מוסף רש"י

סמוך מיעוטא. דאין מטפחים. לחזקה. דטיהרה, ואיתרע רובא דמטפחין, דלר"מ לא בטיל מיעוטא לגמרי, דשמעינן ליה דחייש למיעוטא, הילכך במקומו עומד וכי משכח מידי לאצטרופי בהדיה מצטרף (קדושין פ.) והוה להו לטהר תרי ורובא לטהרה לגמרי ואין אחד עומד במקום שנים (נדה יח:). קאי עלייהו. משמש עלייהו (פסחים קג.) והוא עומד עליהם (כתובות יח.) ומשרתינן והוא משמש (רשב"ם שם). אמרו ליה הב ליבריך. ברכת המזון והדר אמליכו ואמרי הב כריכא ונישתי (פסחים שם). כיון דאמר הב ליבריך. ברכת המזון, אסיר למישתי עד לאחר ברכת המזון, אלמא ברכת המזון אסוחי דעתא הוא וצריך לחזור ולברך (שם).